

Romeinse fibulae of mantelspelden uit Elewijt.

Daar Zemst en in het bijzonder Elewijt reeds in een ver verleden een aanzienlijke bewoning kende wordt er door metaaldetectoristen wel af en toe eens een mantelspeld teruggevonden. De antieke fibula

verschilt in feite niet zo veel van de veiligheidsspeld zoals we die nu kennen. De fibula kwam voor het eerst in gebruik tijdens de metaaltijden. Gedurende de Romeinse periode werden er meer ingewikkelde en verfijnde vormen vervaardigd. Zelfs in de middeleeuwen werden er nog gelijkaardige mantelspelden gebruikt

om de kleding gesloten te houden. De broche, een latere ontwikkeling, was louter decoratief in plaats van functioneel.

Een fibula bestond uit een beugel, schijf of ring afhankelijk van het type en een naald en naaldhouder.

Ze werden vervaardigd in brons en ijzer, meestal met versieringen op de beugel. Sporadisch werd er edelmetaal gebruikt. Soms werden decoraties ingelegd met glaspasta.

Dit was vaak het geval bij schijffibulae. Het naaldmechanisme was bepalend voor het type fibula. De oudste hadden een spiraalsysteem. Hierbij

werd het achtereinde van de naald in windingen gedraaid zodat deze veerkracht kreeg. Er waren ook fibulae met een scharniersysteem.

Men maakte aan het achtereinde van de naald een staafje welk kon

bewegen in een aan de

beugel of schijf bevestigd kokertje. Het sluiten gebeurde bij deze twee types door het klemmen van de naald achter de naaldhouder. Tenslotte waren er ringvormige fibulae. Deze bestonden uit een bijna volledige ring waarover het oog welke aan de naald bevestigd was kon verschuiven. Met de punt van de naald tegenover de opening in de ring was de speld open. Door verschuiven van de naald werd ze gesloten. Fibulae werden ook onderverdeeld volgens de vorm. Er bestonden beugel, schijf en ringfibulae. Voor en in het begin van de Romeinse periode kende men vooral beugelfibulae met

spiraalsysteem voor de sluiting.

Andere uitvoeringen als beugelfibula waren de ogenfibula, Aesicafibula en kruisboogfibula. De andere vormen werden vertegenwoordigd door een uitgebreid gamma aan ring, schijf en

decoratieve fibulae. Bij deze laatste werden vaak stilistische dierenmotieven gebruikt. Hoe meer ruimte er was tussen beugel en naald, hoe meer lagen stof er bij elkaar konden gehouden worden. Type en vorm van de fibulae waren eveneens afhankelijk van de streek en mode van het moment. Alle op de foto's getoonde fibulae zijn gevonden in Elewijt.

Uitleg bij de foto's van boven naar beneden:

1. Gehamerde draadfibula La Tène III 60BC-50 AD
2. Hinge headed type scharnierfibula 0AD-200AD
3. Boogfibula met decoratie 80AD-200AD
4. Aesica fibula met glaspasta 0AD-100AD

Werkgroep archeologie "de Semse"

Etienne Vandepitte 11/2018